

Jedan vrhunski obučen vojnik može biti korisniji i od tenka

Neki vojni stručnjaci smatraju da se u suvremenim uvjetima ratovanja javlja veliki broj ciljeva po jednom snajperisti, što zahtijeva brzo djelovanje te su zbog toga poluautomatske i automatske snajperske puške povoljnije rješenje. Drugi pak misle da se samo repetirkama može ostvariti vrhunska preciznost gađanja

**David "Sensei"
Stainko,
prof. kineziologije**

Snajperisti su istrenirani strijelci kojima je glavna osobina savršeno prikrivanje. Uz odličnu kamuflažu pripremljeni su za izviđanje i promatranje, ubacivanje unutar neprijateljskih linija, osnovno preživljavanje i još mnogo smrtonosnih tehnika što ih čini jednim od najstrašnijih grana u svakoj vojsci, a pogotovo za vrijeme ratova. Snajperiste su podjednako koristile sve vojske svijeta. Postupno se termin snajper počeo rabiti za djelovanja koja i danas podrazumijevamo pod pojmom snajperizam i snajperist.

Snajperist je osoba, specijalist svoje vještine, čija je primarna zadaća uništiti točno određeni vrijedni neprijateljski cilj na velikim daljinama uz uporabu vrhunske opreme, u prvom redu precizne puške.

Snajpersko je oružje precizno streljačko naoružanje opremljeno optičkim ciljnikom, a namijenjeno je za provedbu zadaća posebne namjene. Takvo se oružje razlikuje od običnog streljačkog naoružanja po optičkom ciljniku, podesivom i mekšem mehanizmu za okidanje, cijevi bolje kvalitete i konstrukcije, posebnoj izradi kundaka te uporabi posebnog streljiva. Kad govorimo o preciznosti pojedinog oružja, važno je napomenuti da je snajpersko oružje samo pola jamstva preciznog pogotka, dok je druga polovina streljivo koje to oružje koristi. Ako je kvaliteta oružja ili

streljiva nedostatna, ne može se govoriti o mogućnosti preciznog pogađanja na velike daljine. Posebno konstruirane snajperske puške omogućuju pogađanje ciljeva i na vrlo velikim daljinama, ponekad više i od 2000 metara.

Snalažljivost za preživljavanje u surovim uvjetima

Uz svu vrhunsku opremu, za ostvarivanje cilja, potreban je dobro obučeni i stručan vojnik, jer kada je zadatak pretežak za običnog vojnika, pozivaju se snajperisti. Snajperist je najčešće časnik, vojnik posebnih mogućnosti, posebne obuke i opreme i koji ima za dužnost visoko preciznim pogotkom uništiti strogo određenu metu, a na koju se ne može drugačije djelovati zbog daljine, veličine, lokacije, vidljivosti, itd.

Sposobnost prikrivanja, snalažljivost da preživi u surovim uvjetima, strpljivost, smirenost te snažni živci i naravno umijeće da pogodi metu iz velike udaljenosti su osobine koje moraju imati dobri snajperisti. Postoje brojni primjeri u povijesti ratovanja u kojima se pokazalo da samo jedan vojnik naoružan ovim osobinama može biti korisniji i od tenka. Snajperistima je svojstveno to što se mogu prikrasti neprijateljskoj diviziji vrlo lako i gotovo neprimjetno. Oni su odlično obučeni za poslove izviđanja i osmatranja situacije, kako bi najbolje djelovali u pravom trenutku. Njihov primarni cilj je da neprimjetno eliminiraju neprijatelja, bez mnogo gužve i galame.

Riječ snajperist počela se koristiti među postrojbama u Britanskoj Indiji, prema legendi još iz vremena 1770.-ih godina. Riječ su koristili britanski časnici koji su u slobodno vrijeme odlazili u lov na pticu "Galinago galinago", engleskog imena snipe bird (šljuka). Pticu je bilo vrlo teško pogoditi jer ima vrlo dobra maskirna svojstva i kompliciran tj. svojstven način leta. Ptica je iznimno brza i teško ju je pogoditi pa su časnici koji su bili vješti i precizni u lovu na njih nazivani snipers - snajperisti. S vremenom se taj pojam proširio na cijelu britansku vojsku označavajući uvježbanog lovca, velike vještine i umijeća prikradanja te sposobnosti pogotka cilja prvim ispaljenim hicem. Prije riječi snajperist koristila se riječ - sharpshooter (oštri strijelac) koja je bila široko rasprostranjena do vremena Američkog građanskog rata (1861. - 1865.).

Model Mosin-Nagant

Snajperska djelovanja vuku korijene iz dalje prošlosti. Stari zapisi potvrđuju da su primjenjivana za vrijeme Američkog građanskog rata 1861. godine, kao i u Rusiji za vrijeme Rusko-turskoga rata 1790. godine. U Njemačkoj je njihova šira primjena započela potkraj XIX. stoljeća. Riječ snajperist počela se češće koristiti u svijetu u vrijeme I. svjetskog rata, da bi se riječ ustalila i u potpunosti bila prihvaćena u II. svjetskom ratu. Potkraj 1945. godine većina vojski koristila je kao snajperske puške posebne modele svojih standardnih pušaka. Tako su u sovjetskoj armiji stare puške Mosin Model 1891./1930. i poluautomatske puške Tokarev SVT40 modificirane za snajpersku upotrebu. U američkoj je vojsci najprije korištena snajperska puška M1903A4 da bi je poslije zamijenili noviji modeli s optičkim ciljnicima M1C i M1D.

Kao dobre snajperske puške koristile su se i puške Kar 98 i Springfield, iako su gotovo svi ruski snajperisti koristili pušku modela Mosin-Nagant.

Nakon II. Svjetskog rata ulažu se značajni naponi i na Istoku i na Zapadu u razvoj novih snajperskih pušaka

Nakon II. Svjetskog rata ulažu se značajni naponi i na Istoku i na Zapadu u razvoj novih snajperskih pušaka. Tako za primjer možemo navesti podatak da je za vrijeme Vijetnamskog rata, zbog specifičnosti načina vođenja borbi, na tadašnjoj pušci 7,62 mm M14 dograđivan je nosač za postavljanje optičkog ciljnika. Tako je teoretski svaka od tih pušaka po potrebi mogla poslužiti i kao "snajperska". Ipak, samo montiran optički ciljnik nije dovoljan da bi neka puška bila snajperska puška. Iako je postojanje optičkog ciljnika najvidljivija vanjska razlika, snajperske puške

imaju općenito kvalitetnije cijevi, posebno oblikovane kundake, laganije i posebno podešeno okidanje, drugačiji spremnik za metke, te preciznije izrađene dijelove i mehanizme.

Prema današnjim mjerilima svako streljačko oružje kojemu je osnovni ciljnik optički ili optičko-elektronički, može se uopćeno nazvati snajperskim. Zajednička značajka za sve vrste snajperskog oružja jest povećana preciznost paljbe na traženim dometima u odnosu prema standardnom oružju, tako da se s velikom vjerojatnošću ostvare zahtjevi za pogodak prvim hicem. Tehnički gledano, povećana preciznost snajperskog oružja (neovisno o vrsti i kalibru streljiva koje koristi) u odnosu na standardno oružje postiže se preciznijom izradom vitalnih dijelova oružja (npr. sama cijev puške - ležište metka i usta cijevi), izborom deblje cijevi, preciznom konstrukcijom za okidanje, manjom silom i ravnomjernošću okidanja, anatomski oblikovanim i prilagođenim kundakom i sl. te ugrađenim optičko-elektroničkim ciljnikom.

Najbolji od najboljih

Zasigurno se može reći da su snajperisti svojim djelovanjem utjecali na ratna zbivanja te uvelike promijenili način ratovanja. Već od prvih poznatih strijelaca, koji su ušli u legendu kao irski vojnik Thomas Plunkett koji je davne 1809. godine za vrijeme Španjolskog rata pogodio generala Augusta M.F. Colberta s udaljenosti od 600 metara, iako su tadašnje puške imale domet tek oko 50 metara. Poznata je i legenda iz 1864. godine kada je izvjesni narednik Grace izveo svoj čuveni pogodak. Naime, baš u trenutku kada je general John Sedwick svojim vojnicima za vrijeme bitke kod Spotsylvania govorio da se nemaju čega bojati jer: "Oni ne bi mogli pogoditi ni slona s te udaljenosti", narednik Grace ga je pogodio s čak 900 metara udaljenosti. Slavu kao vrsni strijelac zaslužio je i William Dixon, jedan od osam civila koji su u američkoj povijesti dobili medalju časti. Dixon je za vrijeme obrane mjesta Adobe Zida u Texasu od napada Indijanaca 1874. godine pogodio Indijanca s udaljenosti od 1,5 kilometara. Poznati strijelac bio je i kaplar Frensis Pegamagabau, kanadski Indijanac iz plemena Oxibva u Ontariju, koji je cijeli rat od 1914.-1918. čim bi pala noć otpuzao iz rova u ničiju zemlju, odakle je pogađao njemačke vojnike. Svakako treba spomenuti i legendarne strijelce - snajperiste poput finskog snajperiste Simo Hayha (1905.-2002.), koji je tijekom Zimskog rata protiv Rusije (1939.-1940.), u 98 dana ubio 505 neprijatelja. Hayha je za vrijeme rata imao 33 godine, a neprijatelje je napadao nečujno sa skrivenih pozicija u snijegu koje su bile i po 275 metara udaljene. Poznat je i po tomu jer nije koristio optički ciljnik, a položaj je držao i po iznimno niskim temperatura - ma od - 20 do čak -35 stupnjeva. Hayha je koristio pušku Mosin-Nagant. U legendu je ušao i poznati ruski snajperist Vasly G. Zaytsev (1915.-1991.) koji se posebno istaknuo za vrijeme II. svjetskog rata u bitci za Staljingrad. Poznat je i ruski snajperista Ivan M. Sidorenko (1919.-1994.) koji je tijekom II. Svjetskog rata ubio 500 njemačkih vojnika, a proslavio se u bitci za Moskvu. U Korejskom ratu slavu je stekao kineski snajperista Džang Teofang. U Vijetnamskom ratu posebno se istaknuo američki snajperista Carlos Hathcock (1942.-1999.). Njegov pogodak na udaljenosti od 2.286 metara pune 36 godine je stajao kao najdalji pogodak u povijesti. Bio je poznat i po tomu što je znao do neprijatelja dolaziti skrivajući se i po četiri dana. Slavu kao vrsni snajperista stekao je i vojnik K. H. iz britanske vojne konjice koji je 2009. godine u Afganistanu ubio neprijatelja s 2475 metara. Slavu su stekli i kanadski snajperisti R.F. s hicem od 2403 metara, kao i A.P. s hicem od 2310 metara. U Iraku se istaknuo snajperist narednik B.K. koji je 2004. godine s krova zgrade pogodio neprijateljskog vojnika s udaljenosti od 2300 metara. Također, posebno se istaknuo snajperista američkih marinaca Chris Kayl (1973.-2013.) usmrivši 255 neprijateljskih vojnika. Najdulji hitac u Iraku izveo je neimenovani Kanadanin, koji je pogodio neprijatelja s udaljenosti od čak 3450 metara.

Po načinu rada snajperske puške mogu biti automatske, poluautomatske ili repetirke. Kod automatskih snajperskih pušaka energija barutnih plinova iskorištava se za ponovno punjenje oružja i ispaljivanje sljedećeg metka, sve dok strijelac drži pritisnut okidač ili dok ima metaka u spremniku. Kod poluautomatskih snajperskih pušaka energija barutnih plinova iskorištava se za ponovno punjenje oružja, a za svako pucanje potrebno je ponovno povući okidač. Kod repetirajućih snajperskih pušaka, poslije svakog ispaljenog metka ručno se pokreće zatvarač kako bi se doveo metak u ležište i istodobno zapeo udarač.

Neki vojni stručnjaci smatraju da se u suvremenim uvjetima ratovanja javlja veliki broj ciljeva po jednom snajperisti, što zahtijeva brzo djelovanje te su zbog toga poluautomatske i automatske snajperske puške povoljnije rješenje. Drugi pak misle da se samo repetirkama može ostvariti vrhunska preciznost gađanja. Klasične vojne snajperske puške dijele se u dvije taktičke kategorije - snajperske puške koje se koriste za potporu postrojbama na bojišnici i snajperske puške za precizno gađanje na velikim udaljenostima.

Optičko-elektroničke sprave na ciljniku

Jedan od važnih dijelova snajperske puške svakako je i kundak. Njegov je oblik uvjetovan položajem samog optičkog ciljnika koji je smješten na relativno velikoj udaljenosti iznad cijevi, te željom da odsakivanje puške bude što je moguće manje. Zato je kod većine snajperskih pušaka gornja površina kundaka poravnana s uzdužnom osom cijevi. Kundak i svi drugi drveni dijelovi kod većine proizvođača zamijenjeni su sintetičkim. Oni su se pokazali znatno trajnijim i otpornijim na vremenske utjecaje od drveta, s minimalnim deformacijama na jake temperaturne oscilacije i promjenu vlažnosti zraka.

Kvalitetne snajperske puške opremljene su nožicama (postoljem) koje se mogu jednostavno stavljati ili skidati s puške, a visina se može podešavati. Konstrukcija nožica mora omogućiti zakretanje puške u lijevu i desnu stranu za određeni kut (najčešće do 15 stupnjeva) te bočno nagnjanje. Na neke snajperske puške moguće je montirati i prigušivač pucnja. Kod većine njih radi se samo o smanjenju razine buke koja se stvara zbog istjecanja barutnih plinova iz cijevi, dok buka stvorena

Natjecanja snajperista

U novije vrijeme održavaju se i međunarodna natjecanja snajperista, kao primjerice "Snajperska granica" koje se održava u Kazahstanu, gdje je sudjelovalo 12 zemalja. Poznato je i takmičenje snajperista koje organiziraju američki marinci pod nazivom "Trofej - Silent Warrior".

nadzvučnim kretanjem projektila nije eliminirana. Rezultat toga jest da protivnik čuje pucanj, ali ne može odrediti lokaciju odakle pucanj dolazi što je za snajperista ipak velika prednost. Neki proizvođači izrađuju tzv. prigušene snajperske puške kod kojih je cijev izbušena zbog smanjivanja početne brzine zrna, a prigušivač čini jednu cjelinu s puškom.

Mehanički ciljnici kakve upotrebljava većina standardnih automatskih pušaka ne mogu ispuniti zahtjeve koji se postavljaju pred snajperske puške te su kod većine suvremenih snajperskih pušaka potpuno uklonjeni. Naravno, uz razvoj snajperskih pušaka tekao je i razvoj optičkih ciljnika, koji su u drugoj polovini XX. stoljeća dovedeni gotovo do savršenstva. Uveden je i cijeli niz optičko-elektroničkih sprava na ciljniku koje omogućavaju učinkovito gađanje noću i u uvjetima otežane vidljivosti (npr. aktivni i pasivni IC ciljnici, termovizijski ciljnici i dr.), te brzo i precizno određivanje udaljenosti do cilja (ciljnici s laserskim daljinomjerima). Stoga sve snajperske puške imaju optičke ciljnike pomoću kojih se mogu bolje raspoznavati ciljevi, osobito na velikim daljinama, te mnogo preciznije gađati. Druga važna osobina tih ciljnika je i mogućnost za povećanje tj. približavanje mete, a koje može biti stalno ili promjenjivo.

Budući da je streljivo jedan od najvažnijih čimbenika koji utječu na preciznost gađanja, snajperisti najčešće upotrebljavaju kvalitetnije metke čije su balističke osobine ujednačenije nego kod standardnih metaka. Poznato je da se osobine metaka istog kalibra razlikuju od serije do serije, a pogotovo među različitim proizvođačima. Zato je prigodom uporabe drukčijih metaka (druga težina i oblik zrna) potrebno snajpersku pušku ponovno upucati (naštirati).

Streljivo

Osnovna je razlika između snajperskog i klasičnog streljiva u kvaliteti barutnog punjenja i većoj balističkoj kvaliteti zrna. Samoj

izradi zrna posvećuje se veća pažnja tijekom proizvodnje, nego zrnima za obično streljivo. To u određenoj mjeri poskupljuje proizvodnju snajperskog streljiva, ali mu poboljšava kvalitetu. U zemljama NATO-a snajperske puške koriste metak 7,62x51 mm (poznat i kao 308 Winchester), dok je u zemljama bivšeg varšavskog ugovora u uporabi bio metak 7,62x54R. Metak 7,62x51 mm (broj 51 označava dužinu čahure) razvijen je ranih pedesetih godina. Postao je NATO-ov standardni metak i ima vrlo široku primjenu. Ruski metak 7,62x54R jedan je od najstarijih metaka koji se i dalje koristi jer je u naoružanju uveden još 1891. godine. Razlikuje se od ostalih metaka po drugačijem obliku čahure, ali i po velikom maksimalnom doletu. Ostale se vrste metaka mnogo manje koriste.

Preciznost neke puške ponajviše ovisi od konstrukcije i kvalitete izrade (osobito cijevi), a točnost od kvalitete ciljnika. Teoretski je točnost gađanja idealna kad se srednji pogodak poklapa sa sredinom cilja ili izabranom točkom na njemu. Preciznost puške određuje se veličinom raspršenih pogodaka i odnosima te veličine prema tabličnim normama. I točnost i preciznost snajperske puške potrebni su, ali ne i dovoljni da bi cilj bio pogođen. Prijeko je potreban i dobro osposobljen strijelac - snajperist. Dvije najveće varijable koje utječu na putanju zrna su vjetar i gravitacijska sila, koje snajperist i promatrač obavezno moraju uzeti u obzir prilikom procjene udaljenosti mete. Bez obzira na jačinu puške, gravitacijska sila počinje utjecati na zrno u istom trenutku kad napusti cijev i ono do mete putuje u luku, pa se zbog toga radi kompenzacija putanje, prilikom koje

Rusi srušili svjetski rekord

Ruski oružari su nedavno predstavili novi modernizirani snajper SVLK-14 Sumrak predviđen za dalekometnu paljbu. Ruski snajper "Sumrak" srušio je prijašnji svjetski rekord, koji je postavljen u Sjedinjenim Državama, a iznosio je 4.150 metara, pogodivši metu na udaljenosti od 4.210 metara.

Nepomično i po 15 sati

Da se među snajperistima može naći i jedna dama, najbolji je pokazatelj Ukrajinca Lyudmila Pavlichenko (1916.-1974.), koja je s tek navršenih 24 godine postala snajperist u ruskoj vojsci za vrijeme II. svjetskog rata, kada je ubila 307 njemačkih vojnika od čega čak 39 njemačkih snajperista. Lyudmila je poznata i po tome što je u određenom položaju znala nepomično provesti i više od 15 sati.

se vrši 'overshooting' mete, što znači, da bi se pogodila meta, optički ciljnik se podešava tako da je cijev puške prilikom hica (pucnja) usmjerena iznad mete.

Za podešavanje ciljnika koriste se određene matematičke formule, kao i iskustvo snajperista i njegova promatrača, a tehnika se svakodnevno vježba kako bi se prilikom prave borbe kompenzacije vršile automatski po osjećaju (iz iskustva). Kao i kod utjecaja gravitacije, snajperist uz pomoć promatrača vrši prilagodbu ciljnika kako bi isključio djelovanje vjetra na putanju zrna, prilikom čega se često koriste indikatorima poput dima ili otpuhnutog lišća i sl. da bi lakše procijenili brzinu vjetra. Na putanju zrna utječe i temperatura zraka, jer je hladan zrak gušći i pruža veći otpor zrnu, kao i sama vlaga zraka.

Koliko su snajperisti elitni vojnici, dovoljno govori činjenica da se za obuku odabiru samo najbolji pojedinci određene vojne jedinice. Kod biranja kandidata, ne traže se samo odlični strijelci, jer mnogi vojnici prilično dobro barataju oružjem, već se traže osobe koje su odgovorne i koje i u najtežim situacijama znaju donijeti odluku hladne glave tj. najbolju moguću odluku u tom trenutku jer o toj odluci, možda ovisi životi njihovih kolega.

Izobrazba

Izobrazba snajperista dugotrajan je i složen posao jer velik rizik u borbi iziskuje vrhunsku obučenos i visoku motiviranost. Pri tome pravilan izbor ljudstva, vrsta i kalibar oružja, optičkih ciljnika, kao i ostale opreme koju snajperisti koriste, ima vrlo važnu ulogu. Od kandidata za snajperista zahtijeva se da ima dobru tjelesnu konstituciju, sposobnost shvaćanja i koncentracije, te uravnotežen i miran karakter. Odbрани kandidati prvo prolaze osnovnu obuku koja traje oko dva do tri mjeseca (ovisno od pojedine vojske), tijekom koje stječu znanja koja će im biti potrebna na terenu. Kandidati prolaze psihičku pripremu, vježbe gađanja, ali i određene "igre" na poligonima koji simuliraju pravu terensku "akciju" kako bi uvijek bili spremni na sve situacije. Uz to, tu je i obuka koja se odvija u učionicama, a tijekom koje se kandidati upoznaju s taktikom, procjenom udaljenosti mete, te raznim varijablama koje utječu na putanju zrna i drugo. Iz skupine od 12 do 20 kandidata koji su prošli osnovnu obuku, u prosjeku, svega trećina njih ide na daljnju obuku tj. na drugu "naprednu" obuku. Svi snajperisti se i nakon te obuke moraju nastaviti svakodnevno obučavati i usavršavati. Taktika uporabe snajperista razlikuje se od zemlje do zemlje. Tako npr. američki snajperisti uglavnom djeluju u paru (tzv. binom), pokrivajući se međusobno paljbom i pokretom. Ruski snajperisti uglavnom djeluju samostalno u okviru streljačkih vodova, a po potrebi se formiraju grupe snajperista za uništavanje posebno značajnih ciljeva. U britanskoj vojsci snajperisti djeluju uglavnom kao individualni strijelci kojima se najčešće izdaje načelna zadaća, a konkretizacija se prepušta njihovoj osobnoj inicijativi. U njemačkoj vojsci se uglavnom formiraju snajperske grupe

od tri do pet snajperista, dok su samostalni strijelci rijetkost i u tom je slučaju uglavnom riječ o vrlo iskusnim snajperistima.

U načelu najčešće se snajperisti šalju u grupi od po tri (tzv. trinom) od čega su dva snajperista, od kojih jedan vrši ulogu strijelca, a drugi mu pomaže kao promatrač, dok treći vojnik ima ulogu zaštite. Ponekad se za pojedine ciljeve pošalju i po nekoliko timova snajperista, npr. tri tima od po dva ili dva do tri tima od po tri vojnika, koji imaju za cilj istu metu. Oni okruže metu tj. postave se na različite pozicije prema svojim mogućnostima ovisno o konfiguraciji terena, te pucaju na metu sa više strana istovremeno. U vojnoj terminologiji takvo udruživanje snajperskih timova poznato je pod nazivom - vučji čopor.

Zadnjih desetljeća potvrđuje se potreba za dobrim strijelcima - snajperistima, čija su djelovanja iznimno pogodna i učinkovita za slabiju stranu, dok ih dominantna strana u sukobu načelno koristi za protusnajperska i protugerilska djelovanja. Iako je uobičajeno mišljenje da je snajperist dio elitnih postrojbi, što u biti i jeste, u mnogim se vojskama taj rod vojske ne poštuje dovoljno. Razlog tomu leži u činjenici da snajperisti djeluju iz velike udaljenosti i prikriveni, pa po mišljenju nekih časnika iz "stare vojne škole", takvo prikriveno djelovanje i sa takve daljine nije dovoljno časno za hrabrog vojnika (vojni kodeks časti). U novije se vrijeme, uglavnom i zbog drugačijeg načina ratovanja, postepeno i to mišljenje mijenja. Tako da je u današnje vrijeme vojnik snajperista sve više cijenjen te zauzima posebno mjesto u svim vojskama. Koliko je taj rod vojske težak i opasan govori i podatak da od svih rodova vojske, pri zarobljavanju vojnika, jedino za snajperiste ne vrijedi tzv. ženevska konvencija o ratnim zarobljenicima. ■

